TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Cần quy định rõ quyền sở hữu, quyền khác và nhiệm vụ, trách nhiệm đối với di sản văn hóa

05:51 19/06/2024

Trên cơ sở kế thừa các nội dung còn phù hợp của Luật Di sản văn hóa năm 2001 được sửa đổi, bổ sung năm 2009, Luật Di sản văn hóa sửa đổi lần này tập trung vào 3 nhóm chính sách đã được Chính phủ thông qua tại Nghị quyết số 159/NQ-CP.

Thừa ủy quyền của Thủ tướng Chính phủ, chiều 18/6, Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch Nguyễn Văn Hùng trình bày Tờ trình về dự án Luật Di sản văn hóa sửa đổi. Theo đó, việc sửa đổi dự án Luật sẽ khắc phục những bất cập, hạn chế sau 23 năm thực hiện Luật Di sản văn hoá 2001 và 15 năm thực hiện Luật Di sản văn hoá sửa đổi 2009. Bổ sung một số quy định của Luật còn mang tính nguyên tắc chung, hoặc không còn phù hợp với thực tiễn và một số vấn đề phát sinh trong thực tiễn chưa được quy định trong luật.

Cần quy định rõ quyền sở hữu, quyền khác, nhiệm vụ, trách nhiệm đối với di sản văn hóa. Ảnh internet.

“Luật Di sản văn hoá sửa đổi là cần thiết, nhằm thể chế chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về văn hóa và di sản văn hóa phù hợp với thực tiễn công tác quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá hiện nay. Dự án Luật sửa

đổi đẩy mạnh thu hút nguồn lực xã hội hóa, hợp tác công tư, ứng dụng khoa học công nghệ thông tin, chuyển đổi số đáp ứng yêu cầu bảo tồn và phát triển bền vững, toàn diện và hội nhập quốc tế", Bộ trưởng Nguyễn Văn Hùng khẳng định. Ba nhóm cần bổ sung gồm:

Nhóm thứ nhất bổ sung, hoàn thiện một số thuật ngữ, quy định rõ quyền sở hữu, quyền khác đối với di sản văn hóa. Bổ sung hoàn thiện quy định di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia thuộc sở hữu chung, sở hữu riêng được chuyển nhượng thông qua mua bán dân sự, trao đổi, tặng cho, thừa kế ở trong nước. Cấm kinh doanh xuất khẩu di vật, cổ vật nhằm tránh mất mát di sản văn hoá ra nước ngoài...

Nhóm thứ hai quy định rõ cơ chế, nguyên tắc phối hợp trong quản lý Nhà nước về di sản văn hóa cũng như nhiệm vụ, trách nhiệm để phân định rõ các nội dung hoạt động và trách nhiệm của các tổ chức được giao quản lý, bảo vệ, sử dụng và phát huy giá trị di sản văn hóa. Thanh tra, kiểm tra phòng ngừa, phát hiện và xử lý các hành vi vi phạm pháp luật, góp phần nâng cao hiệu lực, hiệu quả công tác quản lý nhà nước về di sản văn hóa.

Nhóm thứ ba bổ sung quy định rõ quyền lợi, trách nhiệm, nghĩa vụ của chủ sở hữu, chủ thể di sản văn hóa trong việc đầu tư kinh phí cho bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa do cá nhân, cộng đồng sở hữu. Đồng thời, có cơ chế, chính sách phù hợp để chia sẻ lợi ích công bằng cho các đối tượng liên quan đối với nguồn thu từ di sản văn hóa khi tham gia đầu tư cho di sản văn hóa. Quy định về hoạt động kinh doanh, dịch vụ về di sản văn hóa, các nguồn lực cho công tác bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa.

Chính sách công nhận, hỗ trợ nghệ nhân còn bất cập

Thẩm tra dự án Luật Di sản văn hóa, Chủ nhiệm Ủy ban Văn hóa, Giáo dục của Quốc hội Nguyễn Đắc Vinh cho rằng, việc sửa đổi Luật nhằm tiếp tục thể chế hóa các quan điểm, chủ trương của Đảng, khắc phục những khó khăn, vướng mắc, giải quyết các vấn đề phát sinh, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hóa.

Tuy nhiên, Tờ trình của Chính phủ chưa đề cập lý do sửa đổi các hình thức sở hữu di sản văn hóa, chưa xác định thẩm quyền, tiêu chí công nhận loại hình sở hữu. Ủy ban đề nghị Cơ quan chủ trì soạn thảo giải trình nội dung này, đồng thời quy định cụ thể thẩm quyền, tiêu chí xác định các hình thức sở hữu đối với di sản văn hóa. Nguyên tắc quản lý, bảo vệ, phát huy di sản văn hóa; giải quyết tranh chấp về quyền sở hữu đối với di sản văn hóa (nếu có).

“Cơ quan chủ trì soạn thảo rà soát, nghiên cứu quy định để bảo đảm tính thống nhất của hệ thống pháp luật, bảo đảm quyền sở hữu tài sản hợp pháp của tổ chức, cá nhân. Xây dựng các chính sách có trọng tâm, trọng điểm và bền vững; bảo đảm quyền, lợi ích chính đáng và sự tham gia của cộng đồng, người dân; phù hợp với yêu cầu thực tế và tính đặc thù trong bảo vệ, phát huy giá trị từng loại hình di sản văn hóa”, Chủ nhiệm Ủy ban nêu rõ.

Bộ trưởng Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch Nguyễn Văn Hùng, thừa ủy quyền của Thủ tướng Chính phủ trình bày Tờ trình về dự án Luật Di sản văn hóa sửa đổi. Ảnh quochoi.vn

Ủy ban Văn hóa, Giáo dục của Quốc hội cũng nhận thấy, qua khảo sát thực tế có nhiều bất cập trong quy định về chính sách công nhận, hỗ trợ đối với nghệ nhân hoạt động trong lĩnh vực di sản văn hóa.

Cụ thể là hiện nay, việc xét tặng danh hiệu, hỗ trợ Nghệ nhân Nhân dân, Nghệ nhân Ưu tú trong lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể quy định tại 2 nghị định của Chính phủ và giao 2 Bộ phụ trách. Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch xét tặng danh hiệu trong lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể, Bộ Công thương xét tặng danh hiệu trong lĩnh vực nghề thủ công mỹ nghệ. Tuy nhiên, quy định về đối tượng, tiêu chí xét tặng, quy trình, thủ tục xét tặng tại 2 Nghị định chưa phân định rõ ràng.

Do đó, Ủy ban Văn hóa, Giáo dục của Quốc hội đề nghị Cơ quan chủ trì soạn thảo nghiên cứu có quy định khắc phục bất cập, bảo đảm thống nhất, công bằng trong công nhận, hỗ trợ đối với nghệ nhân để phát huy được tài năng và cống hiến của nghệ nhân.

Thảo luận ở tổ chiều 18/6 về Dự án Luật Di sản văn hóa (sửa đổi), Thượng tọa Thích Đức Thiện (đoàn Điện Biên) đề cập đến quy định về quản lý bảo vật quốc gia. Thượng tọa cho rằng, thực tế hiện nay và ngay trong Dự thảo Luật cũng khuyến khích các cơ quan, tổ chức, cá nhân có những tìm kiếm phát hiện, đưa những cổ vật của Việt Nam từ nước ngoài trở lại quê hương.

Tăng cơ chế động viên, khuyến khích

Theo Thượng tọa Thích Đức Thiện, chính sách "hồi hương cổ vật" này hết sức có ý nghĩa và đúng với tinh thần "văn hóa là hồn cốt của dân tộc". Thời gian qua do hoàn cảnh lịch sử, do chiến tranh,... nên hiện nay rất nhiều các cổ vật quốc gia đang nằm rải rác ở nước ngoài. Chính sách "hồi hương cổ vật" là hết sức cần thiết và quan trọng, nhằm lưu giữ niềm tự hào dân tộc và truyền thống lịch sử.

"Những năm gần đây, một số tổ chức, DN hảo tâm và Việt kiều đã phát tâm để hồi hương một số cổ vật, trong đó có các cổ vật liên quan đến mộc bản, hiện vật, tranh ảnh của danh họa... Đơn cử như qua mối quan hệ của Tổng hội Phật giáo, vừa qua đã hồi hương được chiếc chuông chùa từ Nhật Bản về thành phố Bắc Ninh. Tuy nhiên quá trình này đang vướng mắc về cơ chế miễn, giảm các khoản thuế, nên chăng khi người ta cam kết không buôn bán, không có kinh doanh cổ vật, cần có cơ chế động viên khuyến khích hoạt động này lan tỏa rộng khắp", Thượng tọa Thích Đức Thiện đề xuất.

Liên quan đến quy định trong Dự thảo về di sản văn hóa thuộc sở hữu toàn dân và Nhà nước đại diện chủ sở hữu, Thượng tọa Thích Đức Thiện cho rằng, hiện nay theo thống kê của Cục Di sản văn hóa, Việt Nam có khoảng 41.000 di tích thắng cảnh, trong đó có hơn 4.000 di tích cấp quốc gia và hơn 10.000 di tích cấp tỉnh, thành phố. Trong số hơn 4.000 di tích quốc gia lại có 829 ngôi chùa có hàng nghìn năm tuổi, trong hơn 10.000 di tích cấp tỉnh, thành phố đang có hơn 3.000 ngôi chùa, chiếm khoảng 25% tổng số di tích Phật giáo Việt Nam đang quản lý, sử dụng.

Đại biểu Lò Thị Luyến, Đoàn ĐBQH tỉnh Điện Biên. Ảnh quochoi.vn.

“Còn có bất cập về thuật ngữ chủ sở hữu và chủ sử dụng đối với các di tích phật giáo, giữa một bên là Giáo hội Phật giáo Việt Nam, các sư trụ trì và phạm trù quản lý của ngành Văn hóa. Hiện nay nhiều ngôi chùa Giáo hội Phật giáo Việt Nam đang sử dụng, nhưng có nơi lại đang sở hữu, nếu thống nhất di tích phật giáo là sở hữu toàn dân cũng rất khó vì thực ra Giáo hội Phật giáo đang quản lý. Đề nghị Ban soạn thảo nghiên cứu, xác định rõ vai trò, trách nhiệm đối với chủ thể sử dụng hay chủ sở hữu di tích để giải quyết được nhiều bất cập trong thực tế trong nhiều năm qua”, Thượng tọa Thích Đức Thiện bày tỏ.

Xác định rõ nguyên tắc khu vực bảo vệ 2 trong khu di tích

Quan tâm đến quy định về dự án đầu tư, xây dựng công trình trong khu vực bảo vệ di tích, đại biểu Lò Thị Luyến (đoàn Điện Biên) nêu ý kiến, quy định xây dựng các công trình nhà ở riêng lẻ trong khu vực bảo vệ các công trình di sản tại Dự án lần này so với luật trước đây có quy định cụ thể hơn, nhắc nhiều hơn đến khả năng tác động tiêu cực đến yếu tố cấu thành di tích cảnh quan văn hóa di tích.

“Quy định sửa chữa, cải tạo, xây dựng nhà ở riêng lẻ trên cơ sở hiện trạng công trình đã có trong khu vực bảo vệ di tích, việc xây dựng nhà ở riêng lẻ tại khu vực nằm ngoài các khu vực bảo vệ di tích trong Dự án đã theo hướng đơn giản, thuận lợi hơn cho người dân. Quy định này phù hợp với thực tế, đảm bảo hài hòa, giữ gìn yếu tố cấu trúc cảnh quan các cấu thành di tích, khu di tích nhưng đảm bảo ổn định đời sống sinh hoạt của người dân sống trong khu vực có di tích”, bà Luyến đánh giá.

Để giải quyết những bất cập thực tế và thống nhất với nguyên tắc bảo đảm lợi ích quốc gia dân tộc, hài hòa với quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức cộng đồng, cá nhân trong quản lý, bảo vệ, phát huy giá trị di tích di sản văn hóa, đại biểu Luyến đề nghị Dự án Luật Di sản văn hóa (sửa đổi) cần quy định cụ thể trong luật về nguyên tắc để xác định khu bảo vệ 2 di tích tại địa phương, theo hướng rõ ràng để người dân nào cũng có thể hiểu được, tạo thuận lợi hơn cho cơ quan quản lý khi tổ chức triển khai thực hiện.

PV *(t/h)*